

**ПАРЛАМЕНТ НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА
ЎЗБЕКИСТОН ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАРНИ УЙҒУНЛАШТИРИШ
МАСАЛАЛАРИ**

Мирзаев Гиёсбек Исроил ўғли

“Халқаро ҳуқуқ ва инсон ҳуқуқлари” кафедраси ўқитувчиси

Тошкент давлат юридик университети

Телефон: +99897 375 35 33.

E-mail: giyosbek.mirzayev91@mail.ru

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақола орқали парламент назоратини тушунчаси, парламент назоратини такомиллаштириши, парламент назоратига оид хориж тажриба таҳлили, бюджет ижроси устидан парламент назорати, ҳукумат соати, Ўзбекистон ва хорижий тажрибаларни таҳлил ёритиб берилади.

***Калит сўзлар:** парламент назоратини, ҳукумат соати, қонун ижодкорлиги, депутат сўрови, парламент эшитуви.*

**ВОПРОСЫ ГАРМОНИЗАЦИИ УЗБЕКСКОГО И ЗАРУБЕЖНОГО
ОПЫТА В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПАРЛАМЕНТСКОГО КОНТРОЛЯ**

Мирзаев Гиёсбек Исроил ўғли

Преподаватель

Кафедры “Международное право и прав человека”

Ташкентского государственного юридического университета

Телефон: +99897 375 35 33.

E-mail: giyosbek.mirzayev91@mail.ru

АННОТАЦИЯ

В данной статье будет освещена концепция парламентского контроля, совершенствование парламентского контроля, анализ зарубежного опыта парламентского контроля, парламентский контроль за исполнением бюджета, правительственный час, анализ узбекского и зарубежного опыта.

***Ключевые слова:** парламентский контроль, правительственный час, законотворчество, запрос депутата, парламентские слушания.*

ISSUES OF HARMONIZATION OF UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCES IN IMPROVING PARLIAMENTARY CONTROL

Mirzayev Giyosbek

Lecturer

Department “International Law and Human Rights”

Tashkent State University of Law

Phone number: +99897 375 35 33.

E-mail: giyosbek.mirzayev91@mail.ru

ABSTRACT

This article will cover the concept of parliamentary control, improvement of parliamentary control, analysis of foreign experience of parliamentary control, parliamentary control over budget execution, government hour, analysis of Uzbek and foreign experience..

Keywords: *parliamentary control, government watch, lawmaking, deputy inquiry, parliamentary hearing.*

КИРИШ

Парламент назоратига оид хориж тажриба таҳлили. Ўзбекистонда амалга оширилаётган демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва мамлакатни модернизация қилиш давлатимиз раҳбари ташаббуси билан давлат ҳокимияти тизимида Олий Мажлиснинг ролини ошириш, унинг мамлакат ички ва ташқи сиёсатига оид муҳим вазифаларни ҳал этиш ҳамда ижро ҳокимияти фаолияти – устидан парламент назоратини амалга ошириш бўйича парламентга зарур ваколатлар берилди¹. Хусусан, унда мамлакат ички ва ташқи сиёсатига оид муҳим вазифаларни ҳал этишда, ижро ҳокимияти фаолияти устидан парламент назоратини амалга оширишда Олий Мажлис ваколатларини янада кенгайтириш орқали қабул қилинаётган қонунларнинг ижтимоий, сиёсий, социал-иқтисодий ва суд-ҳуқуқ ислохотлари жараёнига таъсирини кучайтириш кўзда тутилади.

Мамлакатимизда парламентни изчил, узлуксиз ва тадрижий ривожлантириш, унинг давлат ва жамият қурилиши соҳасидаги ролини оширишнинг мустақкам ҳуқуқий асослари яратилган. Ўтган йиллар мобайнида самарали ва таъсирчан парламент назоратини амалга оширишга йўналтирилган 10 дан зиёд қонун қабул қилинди. Мамлакатимизда демократик ислохотларни чуқурлаштиришда устувор аҳамият касб этган 2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши

¹ <https://xs.uz/uz/post/millij-parlamentarizming-taraqqiyot-odimlari>. 04 Sentyabr 2021.

бўйича **Харакатлар стратегияси** нинг ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон Фармони билан 2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегияси қабул қилиниши қонун ижодкорлиги ва парламент назорати соҳасидаги кенг кўламли ислохотларнинг мантиқий давоми бўлди. Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегияси биринчи бўлими 7-мақсади “Мамлакатимиздаги ислохотларни изчил давом эттиришда Олий Мажлис палаталари ва сиёсий партиялар ролини янада ошириш”га бағишланган. Унда белгиланишича Олий Мажлис палаталарининг давлат ҳокимияти тизимидаги ўрнини мустаҳкамлаш, уларнинг ички ва ташқи сиёсатга оид муҳим вазифаларни ҳал этишдаги ваколатларини кенгайтириш.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Қонун ижодкорлиги ва парламент назоратини амалга оширишнинг амалдаги механизмларини самарадорлик нуқтаи назаридан қайта кўриб чиқиш, мазкур жараёнларда фуқароларнинг иштирокини таъминлаш орқали жамоатчиликнинг давлат бошқарувидаги ташаббускорлигини ошириш.

Қонунчилик палатаси бошқарув тизимининг самарадорлигини ошириш, парламент сайловларини илғор хорижий тажриба асосида янада такомиллаштириш², масалалари илгари сурилган.

“Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили” Давлат дастури ижроси доирасида “**Mening fikrim**” web-portalining ишга туширилгани фуқароларнинг давлат ва жамият бошқарувидаги иштирокини кенгайтириш бу давлатимизда парламент томонидан қабул қилинадиган қонунларга фуқароларнинг муносабатини ўрганиш аҳда улар томонидан энг асосли таклифларни қонунчиликка киритишга хизмат қилувчи миллий тажриба бўлди. **Web-portal** ёрдамида аҳолининг кўплаб муаммоларини ўрганиш амалиёти яратилди.

2022-йилнинг 17-май куни Тошкентда Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) Олий Мажлис ҳузуридаги Қонунчилик муаммолари ва парламент тадқиқотлари институти ва Конрад Аденауер номидаги фонднинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси билан ҳамкорликда “Самарали парламент назорати механизмларини жорий этишнинг долзарб масалалари: Ўзбекистон ва хорижий давлатлар тажрибаси” мавзусида халқаро конференция ўтказилди.

² <https://lex.uz/docs/5841063#5844013>

Унда халқаро ташкилотлардан Германия Федератив Республикаси Бундестаги (парламенти) секретариати, Исроил Кнессети (парламенти) Тадқиқот ва ахборот маркази, Қозоғистон Республикаси Президенти девони моддий-техника таъминоти бўлимининг “Парламентаризм институти” хўжалик юритиш ҳуқуқига эга республика давлат ташкилоти, Қирғизистон Республикаси Жогорку Кенеши Илмий-тадқиқот маркази ва USAIDнинг Ўзбекистонда Ҳуқуқий ислоҳот лойиҳаси вакиллари иштирок этди.

Мазкур конференцияда Олий Мажлис палаталари томонидан парламент назоратини амалга ошириш тажрибасини, парламент назоратини амалга ошириш механизмларига оид илғор хорижий тажрибаларни, хорижий экспертларнинг Янги Ўзбекистондаги парламент ислоҳотлари юзасидан фикрларини ўрганиш йўналишлари қамраб олинди.

Олий Мажлис фаолиятига назар солсак, яқин-яқингача ҳам қонун қабул қилиш фаолияти билангина чекланиб қолгандек кўринарди. Парламент назорати амалга оширишда тўртинчи ҳокимият саналмиш ОАВлари билан ўзаро ҳамкорликда ишлаши уларнинг меҳнат фаолиятини интернет ва телевиденияда ёритиш орқали аҳолини хабардор қилиб келинмоқда. Шундай экан, ҳеч бир давлат ҳокимияти ёки давлат органи бирорта ташкилот ёки муассасалар билан ҳамкорлик қилмасдан ишлай олмайди. Республикамизда ўзаро ички ҳамкорлик масалалари ҳам халқаро ҳамкорлик масалалари ҳам йўлга қўйилган.

Бироқ, парламент назоратининг барча шаклидан ҳамма вақт ҳам бирдек самарали фойдаланилмаяпти. Яъни парламент назорати шакллари ҳали етарлича ишга солинмаган ва фойдаланилмаган қирралари ҳам мавжуд. Жумладан, бугунги кунда юборилаётган депутат сўровларининг сони кўп бўлсада, ушбу сўровларда кўтарилган масалаларнинг ҳал этилиш самарадорлиги пастлигича қолмоқда. Шунингдек, депутат сўровларини мансабдор шахслар томонидан кўриб чиқиш муддатларининг бузилиш ҳолатлари ҳам кузатилмоқда.

Конференция иши асносида парламент назоратини амалга ошириш механизмлари бўйича мавжуд муаммолар таҳлил қилинди. Шу билан бирга уларнинг ечимига доир, парламент назорати борасида самарали механизмларни жорий этиш бўйича миллий ва хорижий экспертлар, халқаро ҳамкор ташкилотларнинг фикр-мулоҳазалари ва таклифларини инобатга олган ҳолда қонунчиликка ва амалиётда қўлланмоқда.

Масалан, парламент назорати борасидаги халқаро тажрибани, жумладан, **Буюк Британия** тажрибасини ўрганиш ушбу давлатнинг мазкур соҳада энг

катта ва бой тажрибага эга эканлигини кўрсатмоқда. Бу мамлакат тажрибасидан бошқа ривожланган мамлакатлар ҳам парламент назорати амалиётида фойдаланаётганини кўриш мумкин. Буюк Британияда Ҳукумат соати душанбадан-пайшанбагача бўлган сессияларда кўриладиган биринчи масала ҳисобланади. Жума кунлари оғзаки жавоб учун саволлар қабул қилинмайди. Саволларга жавоб бериш навбати ҳукумат аъзолари учун ҳар беш ҳафтада бир мартага тўғри келади.

Ҳукумат соати Спикер томонидан қайси депутатнинг саволи биринчи рўйхатда бўлса ўша чақирилиши билан бошланади. Шунда депутатдан фақатгина **“1-рақам, ҳурматли Спикер”** дейилиши талаб этилади.

Бунда “1-рақам” Рўйхатга олиш китобидаги саволнинг тартиб рақами ҳисобланади. Вазирнинг олдиндан тақдим этилган саволга жавобидан сўнг, одатда савол йўллаган депутатга қўшимча савол бериш имкони берилади ҳамда мазкур савол асосий савол доирасида бўлиши талаб этилади. Мазкур саволга вазир жавобидан сўнг Спикер бошқа депутатлардан ҳам қўшимча аниқлаштирувчи савол сўрашга ҳақли, одатда мазкур саволлар муҳолифатдан келиб тушади. Шундан сўнг навбатдаги савол эгаси бўлган депутатга сўз берилади³.

Ҳар бир оғзаки жавоб учун масъул департаментлар томонидан жавоб нафақат савол доирасида тайёрланади, балки тўлиқ маълумот тақдим этилиб, вазирга қўшимча саволларга ҳам жавоб бериш имкони яратилади. Қўшимча саволлар аниқ саволлардан тортиб сиёсий тусда бўлиши мумкинлиги билан фарқ қилади. Шу сабабли ҳам тақдим этилган маълумот олдиндан берилган саволнинг ҳар бир қиррасини қамраб олиши шарт. Баъзи қўшимча саволлар маълумот ва ҳаракат талаб қилиши билан бир қаторда, баъзиларининг мақсади вазир раҳбарлигидаги ташкилот камчиликлари ёки бошқа сиёсий жараёнлар юзасидан бўлади. Буюк Британия парламентининг Ҳукумат соати амалиётида **“долзарб савол”**⁴ тушунчаси ҳам мавжуд. Улар шундай саволларки, яъни олдиндан тақдим этилиб, Рўйхатга олиш китобига киритилмаган, лекин Спикернинг фикрига кўра, долзарб характерга эга, жамият учун муҳим масалаларга тааллуқли. Ҳар бир депутат Спикерга ўша кунга режалаштирилган Ҳукумат соатида вазирга долзарб савол бериш ҳоҳиши билан мурожаат этишга ҳақли.

Германиядаги Ҳукумат соати сессиялар мобайнида ҳар бир ҳафтада умумий 180 минутдан ошмаган тарзда ўтказилади. Бунда ҳар бир депутат

³ Конституционное право зарубежных стран. /В.Е. Чиркин Москва: Изд-во «Юристь», 2002.

⁴ Papazoski Z. Development of Parliamentary Research Services in Central Europe and the Western Balkans. – Bratislava, National Democratic Institute for International Affairs. 2013 y.

Федерал Ҳукуматга оғзаки жавоб учун бир ҳафтада иккитагача саволни беришга ҳақли. Саволлар аниқ бўлиб, қисқа жавоб бериш имконини бериши лозим бўлади. Ҳар бир савол ўз навбатида иккита саволга бўлиниши мумкин. Саволлар тегишлилиги бўйича Ҳукуматнинг департаментлари мажбуриятидан келиб чиқиб гуруҳ ҳолатида чоп этилади. Спикер айнан қайси департамент чақирилиши лозимлиги борасидаги тартибни белгилайди.

Саволлар ҳукуматнинг мажбуриятларига бевосита ёки билвосита тааллуқли бўлиши мумкин⁵.

Францияда эса йўлланган ёзма саволларнинг ҳар бири расмий журналда (Оффисиал Газетте) чоп этилиши белгиланган. Вазирларнинг жавоби саволлар қўйилгандан кейин бир ой муддатда чоп этилиши лозим бўлади ҳамда бу муддат тўхтатилиши мумкин эмас. Вазир ушбу муддат мобайнида мазкур саволларга жавоб беришни, жамият манфаатларида эмаслигини ёзма равишда маълум қилиши ёки истисно тарзида муддатни тегишли маълумотларни тўплаш учун яна бир ойга чўздиришни сўраши мумкин⁶. Муддат тугаши билан депутатлик гуруҳи раҳбарлари жавоб олинмаган саволларга эътибор қаратиш лозимлигини таъкидлашади ва ушбу маълумот расмий журналда чоп этилади.

Олий Мажлис Сенати Девони тизимида жорий қилинган ёрдамчи органлар, Бюджет бошқармасида ҳодимларнинг кадрлар салоҳияти ва иш тажрибаси юқори эмаслиги, давлат бюджети устидан назоратни олиб бориш борасида кўникмаларга эга эмаслигини инобатга олсак, Сенатга кучли бюджет назоратини амалга оширишда кўмакчи вазифасини бажара олмайдилар. Бунинг учун етук мутахассис кадрларни шартнома асосида тайёрлаб бериш бўйича Олий таълим муассасалари билан ҳамкорликни йўлга қўйиш керак.

Хорижий амалиётда парламент томонидан бюджет назоратини амалга ошириш учун юқори профессионал кадрлар билан шакллантирилган мустақил ёрдамчи институтлари жорий қилинган (АҚШ, Корея Республикасида, Канада, Буюк Британия, Европа Иттифоқига аъзо мамлакатларнинг аксариятида, Японияда ва бошқ.).

Бирорта давлатда парламент фаолиятида ишлаб бериш мажбурияти билан кадрлар тайёрлаш сиёсати йўлга қўйилган эмас. Агар буни биз миллий тажрибамизда жорий эта олсак, халқаро экспертлар ҳам парламент фаолиятига ва кадрлар салоҳиятига юқори баҳо берарди. Чунки депутат ва сенатор бўлишга қўйилган талаблар бутун Олий Мажлис ишини самарали йўлга қўйиш учун етарли эмас.

⁵ http://www.bundestag.de/en/documents/research_and_documentation.

⁶ Конституционное Государственное право зарубежных стран./М.Ф. Чудаков. - Минск: Издательство «Харвест», 1998.

Биргина мисол – бюджет ижроси устидан парламент назоратини ўз йўналишлари бўйича амалга оширишда парламентнинг қўмиталари ва комиссияларнинг иштироки паст даражада эканлиги. Бунинг асосий сабабларидан бири – мазкур функция Олий Мажлиси палаталари тўғрисидаги конституциявий қонунларда ва палаталар регламентларида мустаҳкамлаб қўйилмаганлиги.

Ҳеч иккиланмай айтишимиз мумкинки, бу борада Буюк Британиянинг парламенти яхши амалиётни шакллантирган. Давлат бюджети ижроси устидан парламент қўмиталари томонидан иқтисодиёт тармоқлари ва бошқарув соҳалари бўйича амалга оширилади. Қўмиталарнинг асосий вазифаси – давлат бюджети ижроси юзасидан ҳар бир вазирлик фаолияти устидан парламент назоратини олиб бориш белгиланганлиги сабабли, парламент мазкур қўмиталарнинг тизими улар назорат қиладиган вазирликлар тузилмасига боғланган.

Натижада ҳозирги кунда Буюк Британия парламентида Давлат бюджети ижроси устидан назорат мудофаа, ички ишлар, ташқи ишлар, саноат ва савдо, транспорт, қишлоқ хўжалиги, Шотландия ва Уелс ишлари каби йўналишлари бўйича амалга оширилади. Бу борада қўмиталар эшитувлар ва муҳокамалар ўтказадилар.

Бизнинг назаримизда, мазкур масалада Буюк Британия ва Германия ёндашувни қўллаш мақсадга мувофиқ.

Ўзбекистонда Олий Мажлис палаталари томонидан давлат бюджети лойиҳасини муҳокама қилиш ва уни тасдиқлаш – қонун ижодкорлик фаолияти предмети сифатида эътироф этиш мақсадга мувофиқ бўлади. Парламент назорати предметиға эса давлат бюджетини ижроси ҳисобланишини маъқуллаймиз; лекин парламент ўз назорат функцияларини Давлат бюджетини шакллантириш, хусусан, Бюджет кодекси билан амалиётга илк бора татбиқ қилинган бюджетнома лойиҳасини шакллантириш ҳамда уни парламент томонидан тасдиқлаш жараёнида қўллаш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Хорижий мамлакатларнинг парламент амалиётида Давлат бюджети ижроси устидан парламент назоратининг предметиға Давлат бюджети ижросининг самарадорлигини баҳолаш киради. Яъни Давлат бюджетидан ажратилган маблағларнинг сарфлаш самараси Давлат бюджети ижросидан олдиндан кўзда тутилган мақсадларға эришилганлик даражаси билан боғлаб баҳоланади. Шунинг учун ривожланган мамлакатларнинг парламентларида давлат бюджетини тасдиқлашдан олдин, парламент Вазирлар Маҳкамасининг

мамлакат иқтисодий-ижтимоий ривожланишининг прогнозини муҳокама қилади ҳамда тасдиқлайди.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, мазкур илмий мақолани ёзиш жараёнида қуйидагиларни таҳлил қилдик: дастлаб парламент депутатларни тўғридан тўғри сайлаш орқали 500 нафар таркибда шакллантириш, кейинги сайловда уларнинг сонини 250 нафарга қисқартириш, икки палаталик парламентга ўтишдан тортиб, 120 нафар депутатлар сонини 150 нафарга чиқариш ҳам давлатнинг ривожланиш тенденцияларидан келиб чиққанлиги. Бу албатта одилона амалга оширилган сиёсатдир. Ўзбекистонда қонунларни фақат Олий Мажлис палаталари томонидан 5 босқичда қабул қилиш жараёнлари, қонунларни мазмун-моҳиятидан ва ижтимоий муносабатларни тартибга солишда нечоғлик кераклиги, мавжуд муаммоларни қонун доирасида адолатли ҳал қилишга ечим бўла олишини ҳар тарафлама муҳокама қилиниб қабул қилиниши тушуниб етдик.

Парламент назоратини амалга оширишда ютуқларимиз билан бир қаторда ўз йечимини топмаган муаммоларимиз борлигини билдик. Юқорида қайд этилган маълумотлар замирида ишонч билан айта оламани, яқин 2 йил ичида Ўзбекистон парламент ривожланишининг 4-даврига ўтади. Шундан сўнг хаттоки ривожланган давлатлар ҳам парламент назоратини амалга оширишда бизнинг тажрибалардан фойдаланади.

Қонунчилик палатаси тизимидаги қуйидаги: Бюджет ва иқтисодий ислохотлар қўмитаси, Меҳнат ва ижтимоий масалалар қўмитаси, Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси, Халқаро ишлар ва парламетлараро алоқалар қўмитаси, Саноат, қурилиш ва савдо масалалари қўмитаси, Аграр ва сув хўжалиги масалалари қўмитаси, Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси, Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари қўмитаси, Инновацион ривожланиш, ахборот сиёсати ва ахборот технологиялари масалалари қўмитаси, Коррупцияга қарши курашиш ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси, Фуқароларнинг соғлиқни сақлаш масалалари қўмитаси ҳамда Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш масалалари қўмитасининг ваколатлари ва устувор вазифалари аниқ белгилаб берилган.

Яна шуни таъкидлаш керакки, 2022-йилнинг 17-май куни “Самарали парламент назорати механизмларини жорий этишнинг долзарб масалалари: Ўзбекистон ва хорижий давлатлар тажрибаси” мавзусидаги Халқаро конференцияда Инсон ҳуқуқлари бўйича Омбудсман Феруза Эшматова “Парламент назорати бўйича мавжуд ҳуқуқий асос ва амалиёт яхши натижа

бермоқда, лекин бу уни такомиллаштиришга зарурат йўқ дегани эмас. Албатта, Парламент назоратининг халқаро тажрибада ўзини оқлаган янгидан янги шакллари ўзлаштириш фойдадан холи бўлмайди”– деб жуда тўғри фикрни илгари сурган.

“Ўйлайманки, парламент назорати натижалари асосида фаолияти қониқарсиз деб топилган раҳбарларнинг лавозимда қолиш ёки қолмаслик масаласи бўйича Сенат томонидан ҳукумат олдиға масала қўядиган ва таъсирчан чоралар кўрадиган вақт келди”,– дейди давлатимиз раҳбари Ш.М.Мирзиёев. Бугунги кунда амалдаги қонунларға асосан Сенат парламент назорати натижалари бўйича ҳатто Ҳукумат аъзосини истеъфоға чиқариш тўғрисида Президентға таклиф киритиши мумкинлиги парламент назоратининг яна бир сиёсий кучини оширади.

Шу ўринда биз мавзуни чуқур ўрганиш жараёнида парламент назоратини такомиллаштиришға хизмат қиладиган бир қанча таклифларимизни берамиз.

➤ назорат-таҳлил тадбирлари яқунларини асосан ҳудудларда ташкил этиш ва ушбу тадбирларға маҳаллий Кенгаш депутатларини кенг жалб этишға устувор аҳамият қаратиш;

➤ қўмиталар томонидан ўтказилган ўрганишлар яқунларидан келиб чиқиб, аниқланган долзарб муаммолар юзасидан “**парламент эшитиви**” ва “ҳукумат соати” ўтказиш ёки парламент сўрови юбориш бўйича тегишли фраксияға таклиф киритиш амалиётини янада кучайтириш;

➤ хорижий давлатлар парламентларининг бу борадаги тажрибасини чуқур таҳлил қилган ҳолда депутат сўровини юбориш тартибини қайта кўриб чиқиш, ушбу институтдан самарали фойдаланишнинг ҳуқуқий асосларини янада такомиллаштириш;

➤ халқнинг ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий саводхонлигини оширишдан давлат ва жамият қанчалар манфаатдор бўлса, билинги, бундан халқнинг ўзи кўпроқ манфаатдор бўлади. Бу эса давлат бошқаруви соҳасида халқнинг иштирокини янада оширишға ва бошқарув фаолиятида ишлаш бир мунча осонлашади. Бунинг учун алоҳида махсус “Ҳуқуқий ахборат 24” расмий телеканалини яратиш керак;

➤ Сенатға кучли бюджет назоратини амалға оширишда кўмакчи вазифасини бажара оладиган йетук мутахассис кадрларни шартнома асосида тайёрлаб бериш бўйича Олий таълим муассасалари билан ҳамкорликни йўлга қўйиш керак.

Ҳеч шубҳасиз, жараёнлар кетидан пайдо бўлаётган қоғоздаги нотўғри ҳисоботлар эмас, аҳолини аниқ амалға оширилган ишлар натижаси

қизиқтирмоқда. Шу туфайли, ижро ҳокимиятининг фаолиятдан асосий муддао натижага қаратилиши керак. Агар биз парламент назоратини такомиллаштирадиган бўлсак-да, қонун устуворлигини таъминламасак, ҳеч қайси соҳада кўзланган натижага эришмаймиз. Бу биринчи даражадаги қадриятга айланиши лозим. Умуман олганда, Қонунчилик палатасига парламент назоратини амалга ошириш бўйича берилган ваколатлардан самарали фойдаланиб, халқ фаровонлигини юксалтириш ва жонажон ватанимизни янада ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшиш устувор вазифамизга айланмоғи зарур. Ишонч билан айтиш мумкинки, депутатлар корпуси бу ишга тайёр ва ҳозирги шиддатли ўзгаришлар даврида Президентимиз томонидан илгари сурилган ҳаётий ташаббусларнинг амалга оширилишида фаол иштирок этишга қатъий бел боғлаган.

ҲОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙҲАТИ (REFERENCES)

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 7-февралдаги ПФ-4947-сон Фармони билан тасдиқланган 2017 — 2021-йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 27 майдаги Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш фаолиятини самарали ташкил этишга доир қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-6013-сон Қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон Фармони билан 2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегияси.
4. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. (Янги таҳрирда)2023 й.
5. Ўзбекистон Республикаси “Парламент назорати тўғрисида”ги Қонун. *Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021-й., 03/21/683/0375-сон, 19.11.2021-й., 03/21/729/1064-сон.*
6. “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тўғрисида”ги Конституциявий Қонун. *Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021-й., 03/21/683/0375-сон.*
7. “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Регламенти тўғрисида”ги Қонун. *Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021-й., 03/21/683/0375-сон, 19.11.2021-й., 03/21/729/1064-сон.*
8. “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида”ги Конституциявий Қонуни. *Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021-й., 03/21/683/0375-сон.*

9. “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Регламенти тўғрисида”ги Қонун. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021-й., 03/21/683/0375-сон, 19.11.2021-й., 03/21/729/1064-сон.
10. “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида”ги Қонун. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021-й., 03/21/683/0375-сон, 15.10.2021-й., 03/21/722/0960-сон.
11. Ўзбекистон Республикаси “Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) тўғрисида”ги Қонун. 27.08.2004 йил.
12. Mirzayev, G. I. (2022). O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashishni ta’limdan boshlash kerak. *Davlat boshqaruv sohasida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni bartaraf etish mehanizmlarini takomillashtirish masalalari*, 1(01), 101-109.
13. Мирзаев Г. (2022). O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashishni ta’limdan boshlash kerak. *Вопросы совершенствования механизмов противодействия коррупционным рискам в сфере государственного управления*, 1(01), 101–109. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/issues-improving/article/view/12605>
14. Тиллабоев, Ш. (2022). Имплементация опыта великобритании и европейского союза в сфере защиты персональных данных в законодательство республики узбекистан. *юрист ахборотномаси*, 2(3), 125-130.
15. Tillaboev, S. (2023). Role of ip rights in the assessment of public interests. *sustainability of education, socio-economic science theory*, 1(5), 131-135.

Internet-saytlar:

1. <https://lex.uz>
2. www.norma.uz
3. <http://parliament.gov.uz>
4. <https://www.constituteproject.org>
5. <https://www.constituteproject.org>